
Rechtsgeschiedenis

Mr. C.J.H. Jansen

De mens herdenkt graag en veel, zo ook de jurist aan wie niets menselijks vreemd is. De rechtshistoricus vaart er wel bij: hij schrijft, oereert en jubelt dat het een lieve lust is. De verzorger van deze rubriek weet erover mee te praten.

Wat is er het afgelopen jaar zo al herdacht c.q. gevierd? Wij laten de herdenking van de bevrijding van Nederland uit de klauwen van de Duitse bezetter rusten en werpen ons op de juridisch herdenkingswaardige gebeurtenissen. Onmiddellijk springt de jurist het 125-jarig bestaan van de Nederlandse Juristen-Vereniging in het oog. Over dit festijn en het boek *Tussen droom en daad* hebben wij het al in ons september-katern gehad. Onvermijdelijk dringt zich na dit respectabele feest de herdenking van de sterfdag van Hugo de Groot (geb. in 1583) op. Hij is op 28 augustus 1995 driehonderd jaar geleden overleden in Rostock. Alleen al uit het feit dat bijna iedere universiteitsstad een Hugo de Grootstraat (of iets dergelijks) kent, kan de studentlezer van dit katern afleiden dat deze rechtsgeleerde één van Nederlands grootste juristen is geweest. Veel gestelde vragen over hem zijn dan ook: was de jonge Hugo een wonderkind en de oude Hugo een genie? Als hij niet door zijn dappere vrouw Maria van Reigersberch via de boekenkist in 1621 verlost was uit zijn gevangenschap op het Slot Loevestein, had hij het in ieder geval niet verder gebracht dan 'een total loss'. Zijn be-

roemdste boek is *De Jure Belli ac Pacis libri tres* (Drie boeken over het recht van oorlog en vrede), verschenen in 1625. Een werk dat zo ongeveer het hele recht tot onderwerp heeft, het privaatrecht (de eigendom en de overeenkomst), de algemene rechtsleer, het straf- en het volkenrecht. Hugo de Groot werd met zijn *De Jure Belli* een van de grondleggers van het Europese natuur-, volken- en privaatrecht. Voor de theorie en praktijk van het Rooms-Hollandse recht, het geldende recht van vroeger in 'Holland', was zijn *Inleidinge tot de Hollandsche Rechtsgeleerdheid* (1631) van bijzonder belang. De Groot verdient het vanwege zijn bijzondere verdiensten voor zowel de nationale als de internationale rechtsgeleerdheid om geëerd te worden en dat is op tamelijk grote schaal gebeurd, in Nederland en in het buitenland.

Een andere bijzondere gelegenheid, die het waard is om in herinnering te worden geroepen, betreft de 'bevrijding' van Nederland uit de klauwen van het ancien régime. In 1795 vielen Franse troepen Nederland binnen en zorgden voor een omwenteling op velerlei gebied. Deze nieuwe fase in de Nederlandse revolutie luidde de stichting van de Bataafse Republiek in. Op 29 en 30 mei 1795 vond in Utrecht en Nijmegen een rechtshistorisch colloquium plaats over 'de betekenis van de Bataafse Revolutie voor de rechtsontwikkeling in Nederland'. De officiële erkenning van de rechten van de mens en de burger, op 31 januari 1795 door de Provisionele Representanten van het Volk van Holland aangenomen, mag een mijlpaal in deze ontwikkeling heten. Welke grondrechten werden er toen afgekondigd? Onder meer: de vrijheid van meningsuiting en de godsdienstvrijheid, de gelijkheid van allen voor de wet en de benoembaarheid van allen op gelijke voet in de openbare dienst, de petitievrijheid en de waarborg tegen onteigening. Rechten die een plaats in de huidige Grondwet hebben gekregen en waarover wij tweehonderd jaren later nog niet uitgesproken zijn (zie F.H. van der Burg en H. Boels (samenst.), J.P. Loof (red.), *Tweehonderd jaar rechten van de mens in Nederland: de verklaring van de rechten van de mens en van de burger van 31 januari 1795 toegevoegd en vergeleken met Franse en Amerikaanse voorgangers*; zie ook O. Moorman van Kappen, Tweehonderd jaar geleden: De rechten 'van den mensch en van den burger' in Nederland erkend en afgekondigd, in: *Nederlands Juristenblad* 1995, pp. 1199-1202).

Bij deze twee grote herdenkingen willen wij het

gelet op het ons toegemeten pagina-aantal (1,1 p.) laten. Er blijft dan nog enige ruimte over om de aandacht te vestigen op een tweetal bundels, verschenen in de Duitse respectievelijk de Engelse taal (in een Duitse serie). De ene bevat een 600-tal korte biografieën van juristen aller tijden en landen, uitgegeven door de Duitse hoogleraar M. Stolleis onder de titel *Juristen, Ein biographisches Lexikon von der Antike bis zum 20. Jahrhundert*. Nederland is vertegenwoordigd met een

kleine 60 (!) rechtsgeleerden wier portretten geschilderd zijn door M.J.A.M. Ahsmann, R. Feenstra en de verzorger van deze rubriek. Het andere boek betreft een bijdrage aan de rechtswetenschap over de ongerechtvaardigde verrijking onder redactie van de VU-hoogleraar E.J.H. Schrage, *Unjust Enrichment: the comparative legal history of the Law of Restitution*. De Nederlandse medewerkers aan deze bundel zijn — naast Schrage — Feenstra en J. Hallebeek.